

Mikro Finans ve Kamu Politikası

Uluslararası Çalışma Örgütü

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 1919 yılında toplumsal adaleti geliştirmek amacıyla evrensel ve uzun soluklu bir barış ortamına katkıda bulunmak üzere kurulmuştur. Örgütün üç ana guruptan oluşan yapısı, İdari Organı'nın hükümet temsilcileri ile işveren ve işçi örgütleri temsilcilerini bünyesinde bulundurması açısından, Birleşmiş Milletlere bağlı kurumlar arasında benzeri bulunmayan, kendine özgü bir niteliğe sahiptir. Bünyesinde bulunan bu üç destek grubu, hem toplumsal ve işçi sorunlarını görüşmek üzere her yıl bir araya gelen bir dünya forumu olan Uluslararası Çalışma Konferansı'nda, hem de ILO'nun finanse ettiği bölgesel ve diğer toplantılarda faal katılımcı olma özelliğini taşımaktadır.

Geçen seneler boyunca ILO, üye ülkelerin uluslararası işçi - işveren sözleşme ve tavsiye kararlarını benimsemesi adına, örgütlenme özgürlüğü, istihdam, toplumsal politika, çalışma koşulları, toplumsal güvenlik, işçi - işveren ilişkileri ve iş yönetimine dair büyük ölçüde riayet edilen uluslararası bir kanun yayınlamıştır.

ILO, kırktan fazla ülkede, üye devletlere ofis ağı ve çok disiplinli ekipler aracılığıyla uzman tavsiyesi ve teknik yardım sağlamaktadır.

Sağlanan bu destek kapsamında, işçi hakları ve işçi - işveren ilişkileri danışmanlığı, istihdam desteği, küçük çapta iş geliştirme eğitimi, proje yönetimi, toplumsal güvenlik, işyeri güvenliği ve çalışma koşullarına dair talimatlar, işgücü istatistiklerinin toplanması - yayılması ve işçi eğitimi yer almaktadır.

Mikro Finans ve Kamu Politikası

Yardıı Programı, Performans ve Etkinlik

Editör

Bernd Balkenhol

Çeviren

Seval Mala

EFİL YAYINEVİ

MİKRO FİNANS VE KAMU POLİTİKASI

Yardıml Programı, Performans ve Etkinlik

Genel Yayın Nu.: 121

ISBN: 978-605-4334-90-2

1. Basım, Eylül 2011

Bu çalışmanın orjinal baskısı Uluslararası Çalışma Örgütü, Cenevre ve Palgrave Macmillan, Birleşik Krallık tarafından Microfinance and public policy, Outreach, performance and efficiency adıyla yayımlanmıştır.

Copyright©2007. Uluslararası Çalışma Örgütü

Türkçe yayın hakkı©2010 Efil yayınevi, izin alınarak çevrilmiş ve yayımlanmıştır.

Birleşmiş Millet uygulamalarında da olduğu gibi ILO yayınlarındaki ifadeler ve herhangi bir ülke, bölge veya toprak veya bunların yöneticileri veya sınırlarına ilişkin burada gösterilenler Uluslararası Çalışma Örgütünün görüşlerini yansıtmamaktadır.

Araştırmalar ve diğer yazılarda sunulan görüşler tamamen yazarlarına aittir ve bunların yayımlanması Uluslararası Çalışma Örgütü adına burada ifade edilen görüşlerin onaylandığı anlamına gelmez.

Firma adlar, ticari ürünler veya süreçlere yapılan atıflar Uluslararası Çalışma Örgütü adına bunların onaylandığını anlamına gelmediği gibi herhangi bir firma, ticari ürün veya süreçten söz edilmemesi bunların onaylanmadığı anlamına da gelmez.

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti.©2011

Efil©2011

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.

Herhangi bir şekil ya da yöntemle çoğaltılamaz.

Sertifika Nu.: 12131

Sayfa ve Kapak Tasarımı: Zehra Yıldırım

Baskı ve Cilt: Ayrıntı Matbaa

EFL YAYINEVİ

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti.

Ahmet Rasim Sokak 18/2 Çankaya/Ankara, Türkiye

Tel : (+90) 312 442 52 10

GSM : (+90) 541 232 00 96

Faks : (+90) 312 442 52 12

www.efilyayinevi.com

İçindekiler

<i>Tablo Listesi</i>	<i>x</i>
<i>Şekil ve Kutu Listesi</i>	<i>xii</i>
<i>Kısaltmalar Listesi</i>	<i>xiii</i>
<i>Teşekkürler</i>	<i>xv</i>
<i>Önsöz</i>	<i>xvii</i>
<i>Yazarlar Hakkında</i>	<i>xix</i>

Kısım I Giriş

1 Mikro Finansta Etkinlik ve Sürdürülebilirlik	3
<i>Bernd Balkenhol</i>	<i>3</i>
1.1 Amaç ve Başarılar	3
1.2 Mikro finans literatüründe verimlilik	9
1.3 Etkinlik: kavram	11
1.4 Etkinlik kavramlarının mikro finansa uygulanabilirliği	14
1.5 Etkinlik ve finansal sürdürülebilirlik	18
1.6 Kitabın yapısı	20

Kısım II Kavramsal Çerçeve

2 Yoksulluğa Karşı Eşitsizlik	27
<i>Amadou Diop, Isabelle Hillenkamp ve Jean-Michel Servet</i>	<i>27</i>
2.1 Giriş	27
2.2. Yoksulluğu tanımlamak ve ölçmek	29
2.3 Mikro finans yoksulluğun azaltılmasına nasıl yardımcı olur?	32
2.4 Yoksulluğu azaltmak ve finansal performans	37
2.5 Mikro finans yoksullara ulaşabilir mi?	40
2.6 Zararlı yan etkiler: Artan eşitsizlikler	41
3 Mikro Finansla Yoksulluğu Azaltmak: Bir Yeterlilik Perspektifi	47
<i>Flavio Comim</i>	<i>47</i>
3.1 Giriş	47

3.2	Yoksul kimdir? Sorunlar nelerdir?	48
3.3	Olumlu mekanizmalar	51
3.4	Olumsuz mekanizmalar	53
3.5	Bir yetenek yaklaşımı	55
4	Yoksulluk Kapsamı, Etki ve Sürdürülebilirliği Başarmak: Mikro Finansta Değiş Tokuşları Yönetmek	59
	<i>Anton Simanowitz</i>	59
4.1	Giriş: Sosyal ve finansal hedefleri birleştirmek	59
4.2	Değiş Tokuşlar	61
4.2	Değiş tokuşların yönetilmesi	66
4.4	Sonuçlar	68
5	Akıllı Sübvansiyonlar	71
	<i>Jonathan Morduch</i>	71
5.1	Giriş	71
5.2	Sübvansiyonlar ve mikro finans	72
5.3	Sübvansiyonlara değer biçmek	76
5.4	“Toplamak” ve “dışlamak”	77
5.5	Sonuçlar	82

Kısım III Ampirik Analiz

6	Mikro Finans Kurumlarında Etkinlik: Peru’daki MFK’lere Veri Zarflama Analizinin Uygulanması	89
	<i>Yves Flückiger ve Anatoli Vassiliev</i>	89
6.1	Giriş	89
6.2	MFK’lerin performans değerlendirilmesi üzerine eski araştırmalar	90
6.3	Performans analizi yöntemi	92
6.4	Veri kaynakları ve değişken kurgusu	96
6.5	DEA modeli ile etkinlik analizi	99
6.6	Sonuçlar	109
7	Finansal Aracılıkta Etkinlik: Teori ve Ampirik Ölçüm	111
	<i>Thorsten Beck</i>	111
7.1	Giriş	111
7.2.	Faiz spreadleri ve kredi sınırlandırması: Kuram	112

7.3 Faiz spreadleri ve kredi tayinlanması: Ülke kanıtları	115
7.4 Spreadlerin ayrıştırılması	117
7.5 Spreadleri açıklamak	120
7.6 Sonuçlar ve politika dersleri	123
8 Etkinliğin İtici Güçleri ve Kısıtları: Ampirik Bulgular	126
<i>Yousra Hamed</i>	126
8.1 Giriş	126
8.2 Metodoloji	126
8.3 Veriler	127
8.4 MFK kümeleri	129
8.5 Performansın itici güçleri ve kısıtları	138
8.6 Sonuçlar	149
9 MFK'lerin Performansının Ölçülmesi: Bir Faktör Analizi Uygulaması	153
<i>Giovanni Ferro Luzzi and Sylvain Weber</i>	153
9.1 Giriş	153
9.2 Veriler	154
9.3 Faktör analizi: Kuram ve uygulama	155
9.4 Küme analizi	161
9.5 Performansı neyin belirlediğini değerlendirmek	166
9.6 Sonuçlar	169

Kısım IV Seçilmiş Ülke Çalışmaları

10 Yoksulluk Kapsamını ve Finansal Performansı Belirleyen Bağlamsal Faktörler: Mali Örneği	173
<i>Renata Serra, Fabrizio Botti ve Milasoa Cherel-Robson</i>	173
10.1 Giriş	173
10.2 Yurtiçi bağlamsal faktörler: Kurumlar, devlet ve piyasalar	174
10.3 Dışsal faktörler: Sübvansiyonların geri çekilmesinin sonuçları	177
10.4 Sonuç	182
11 Yoksulluk Kapsamını ve Finansal Performansı Belirleyen Bağlamsal Faktörler: Fas Örneği	184
<i>Saâd Filali Meknassi</i>	184
11.1 Giriş	184

11.2 Kurumsal bağlam	186
11.3 Banka Desteği	186
11.4 Sübvansiyonlar	187
11.5 Sonuç	188
12 Yoksulluk Kapsamını ve Finansal Performansı Belirleyen Çevresel Faktörler: Doğu Avrupa ve Orta Asya Örneği	191
<i>Justyna Pytkowska</i>	<i>191</i>
12.1 Giriş	191
12.2 Kaynaklara erişim	195
12.3 Finansal performans	195
12.4 Sosyal performans	197
13 İhale Sübvansiyonları: Şili'nin "Krediye Erişim Programı"	200
<i>Vito Sciaraffia Merino</i>	<i>200</i>
13.1 Giriş	200
13.2 Şili'deki mikro girişimler	201
13.3 PAC amaçlarına ulaştı mı?	202
13.4 Sonuçlar	207
Kısım V Sonuçlar	
14 Politika Tavsiyeleri	211
<i>Bernd Balkenhol</i>	<i>211</i>
14.1 Mikro finansa küresel bağışçı desteği	213
14.2 Mikro finansta sübvansiyonların ağırlığı	215
14.3 MFK'lere kamu politikası desteğini sağlayan nedir?	215
14.4 Kamu politikasının sektörel düzeyde mikro finansdaki etkinlik üzerindeki genel etkileri	217
14.5 MFK'lerin etkinliğini etkileyen destek önlemleri	220
14.6 İleriye dönük yapılabilecekler: Sınıfının en iyi olanlar ve diğerleri nasıl desteklenmelidir?	226

EK I	GIAN anketi	230
EK II	Çok değişkenli analiz ve sınıflandırma: sosyal ve finansal performans	232
EK III	Çok değişkenli analiz ve sınıflandırma: etkinlik, sosyal ve finansal performans	240
Kaynakça		247
Dizin		256

Tablo Listesi

1.1	Bir mikro finans kurumları örnekleme için seçilmiş göstergeler, Temmuz 2003	5
1.2	MBB, Altıncı Baskı, Etkinlik göstergeleri (2001)	10
1.3	MBB, onuncu baskı, Etkinlik göstergeleri (2005)	11
1.4	Ücretler / Kişi Başı GSYH	17
1.5	Personel Verimliliği (müşteriler/kredi görevlisi)	17
4.1	Farklı ortamlarda finansal performansı etkileyen faktörler	63
4.2	Finansal ve sosyal performansı karşılaştırmak için bir çerçeve	66
4.3	SEF'in topladığı müşteri bilgileri	68
6.1	MFK girdi ve çıktıları için tanımlayıcı istatistikler ve korelasyon katsayıları	99
6.2	Ölçeğe göre değişken getiri ile çıktıya dayalı DEA modeli tahminlerinin sonuçları	102
6.3	Ölçeğe göre değişken getiri ile girdiye dayalı DEA modeli tahminlerinin sonuçları	107
7.1	Kenya bankaları için spread incelemesi	119
8.1	Bölgelere göre örnek MFK'ler	128
8.2	MFK türleri – 3 küme (sosyal ve finansal performans)	130
8.3	MFK türleri – 6 küme (sosyal ve finansal performans)	131
8.4	Kümelere ve iş yükü	135
8.5	MFK türleri – 4 küme (sosyal ve finansal performans ve etkinlik)	136
8.6	Yer ve yoksulluk düzeyi	138
8.8	Yasal yapı ve yoksulluk düzeyi	141
8.9	Yasal yapı ve yönetsel ve finansal kendine yeterlilik	142
8.10	Kredi portföyünün bir yüzdesi olarak personel maliyetleri ve yoksulluk düzeyi	143
8.11	Kredi görevlisi ücretleri (KG) ve Yönetsel yeterlilik	143
8.12	Değişken ödeme sistemleri ve yönetsel ve finansal kendine yeterlilik	144
8.13	Kredi verme yöntemi ve yoksulluk düzeyi	145
8.14	Kredi verme yöntemi ve yönetsel ve finansal yeterlilik	146
8.15	Gönüllü işgücü ve yoksulluk düzeyi	147
8.16	Gönüllü işgücü ve yönetsel ve finansal kendine yeterlilik	148
8.17	Sübvansiyonlar ve hedef piyasa	149

8.18	Sübvansiyonlar ve yönetsel ve finansal kendine yeterlilik	150
9.1	Değişkenlerin tanımı	155
9.2	2003 yılı için korelasyon matrisi	157
9.3	Özdeğerler ve açıklanan varyans oranı	159
9.4	Dönüşümlü etken yükü (eğimli dönüşüm) ve özgün varyanslar	160
9.5	Faktörler arası korelasyon	161
9.6	Küme sayısını belirlemek için istatistikler	163
9.7	Her küme için iki faktörün ortalama puanları, 1999-2003	165
9.8	SUR modelinde kullanılan değişkenlerin tanımları	167
9.9	2003 yılındaki çok boyutlu performans için SUR modeli	168
10.1	Mali mikro finans endüstrisi: Kapsam göstergeleri (% GSMH)	175
10.2	Mali'deki seçilmiş iki MFK'ye ilişkin anahtar veriler	177
10.3	Sübvansiyonların evrimi, Nyèsigiso, 1999–2003, ABD \$	178
10.4	Sübvansiyonların evrimi, CVECA Pays Dogon, 1999–2003, ABD \$	178
10.5	Kapsam ölçüleri, Nyèsigiso, 1999-2004	180
10.6	Kapsam ölçüleri, CVECA, 1999-2003	181
12.1	Doğu Avrupa ve Orta Asya'daki MFK'lere ilişkin anahtar veriler: 49 MFK'lık örneklem	193
12.2	Kapsam ve verimlilik	196
12.3	Kapsam ve aktif tabanı	198
13.1	Mikro girişimler tarafından yaratılan toplam istihdam, 2000	201
13.2	PAC sübvansiyonlarının karşılaştırılması: bankalar ve banka dışı kurumlar	203
14.1	Bağış yaklaşımına göre bağışçıların sınıflandırılması	214
14.2	Seçilmiş üç MFK'deki pasifler	218

Şekil ve Kutu listesi

Şekiller

6.1	Bir girdi çıktı alanında en iyi uygulama sınırı	94
6.2	İki çıktı koordinatında en iyi uygulama sınırı	95
6.3	İki girdi koordinatında en iyi uygulama sınırı	95
6.4	Radyal olmayan etkinlik ölçümü	106
6.5	Ölçeğe göre sabit (CRS) ve değişken (VRS) getiri durumlarında DEA üretim sınırı	108
7.1	Piyasa Parçalanması (bölünmesi) ve faiz oranı spreadleri	114
7.2	Piyasa Bölünmesi ve kredi tayinlanması	115
7.3	Finansal araçların gelişimi ve etkinliği	116
7.4	Finansal araçların kapsamı ve etkinliği	117
7.5	Genel giderlerin yol açtığı faiz marjları	118
7.6	Küçük finansal sistemlerin daha yüksek net faiz marjları vardır	122
9.1	2003 yılı için serpme şekil	158
9.2	2003 küme analizi için dendogram	162
9.3	2003 yılı puanları ve kümeleri	164
11.1	MFK'lerin müşteri hedefleme eğilimleri	185
11.2	2003'te MFK'lerin finansal sürdürülebilirlikleri	185
11.3	Zakoura MC'ye verilen banka finansmanı	187
11.4	Al Amana'nın finansman kaynakları, 2000-03	188
11.5	FONDEP MC'nin özsermayesinin analizi, Aralık 2004	188
11.6	Fas'ta onaylanan krediler, 2004	189
13.1	PAC kredileri ile bağlantılı olarak faiz oranlarının gelişimi	205
13.2	Zaman içerisindeki PAC'in borcunun özsermayeye oranı	206
14.1	Düşük Faizli kredilerde sübvansiyon unsuru	221
14.2	Düşük faizli kredilerin ağırlığı	222

Kutular

8.1	MECREP, Nijer	132
8.2	CAME, Meksika	133
8.3	SEF, Güney Afrika	134

Kısaltmalar Listesi

ASA	Sosyal Gelişme Birliği
BNDA	Ulusal Tarımsal Kalkınma Bankası
BRAC	Bangladeş Kırsal Kalkınma Komitesi
CAME	Mikro Girişimleri Destekleme Merkezi
CGAP	Yoksullara Yardım Danışma Grubu
CVECA	Köy Bankaları, Tasarruf ve Kredi Yönetimi
CYSD	Gençlik ve Sosyal Kalkınma Merkezi
DEA	Veri Zarflama Analizi
FCFA	Franc CFA (Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliğinin mali kısmı)
FONDEP	Yerel Kalkınma ve Mikro Kredi Ortaklıkları Vakfı
FSS	Finansal Kendine Yeterlilik
GIAN	Cenevre Uluslararası Akademik Ağı
GNI	Gayri Safi Milli Gelir
GNP	Gayri Safi Milli Hasıla
IGVGD	Korunmasız Grupların Kalkınması için Gelir Yaratma
ILO	Uluslararası İşgücü Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
MBB	<i>Mikro Bankacılık Bülteni</i>
MDG	Milenyum Kalkınma Hedefleri
MECREF	Kadın Tasarrufları ve Kredileri Dayanışma Kooperatifi
MENA	Ortadoğu ve Kuzey Afrika
MFK	Mikro Finans Kurumu
MIS	Yönetim Bilişim Sistemi
MIX	Mikro Finans Bilgi Değişimi
NAC	Aktif Müşterilerin Sayısı
NBFI	Banka Dışı Finansal Kurumlar
NGO	Sivil Toplum Örgütleri
OSS	Yönetimsel Kendine Yeterlilik
PAC	Krediye Erişim Programı
PRSP	Yoksulluğu Azaltma Stratejisi Belgesi
RDP	Kırsal Kalkınma Programı
SEF	Küçük Girişimler Vakfı
SERCOTEC	Teknik İşbirliği Servisi
SHG	Yardımlaşma Grubu

SML	SHARE Microfin Ltd
SUR	Görüntüde İlişkisiz Regresyon
UBN	Karşılanmayan Temel İhtiyaçlar
USAID	ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı

Teşekkürler

Bu kitap üç yıldan fazla süren bir takım çalışmasının sonucudur. İlk olarak 2001’de Heidelberg’te Verein für Socialpolitik yıllık konferansında sunduğum bir çalışma çerçevesindeki tartışmaların ardından 2001’de ILO’nun Sosyal Finans Programı ile başlatılmıştır. Bu kitap Cenevre Üniversitesi, Cenevre Kalkınma Çalışmaları Enstitüsü (the Geneva Institute of Development Studies, IUED), Cambridge Üniversitesi ve Uluslararası İşgücü Ofisi (ILO) ortaklığında yürütülen bir mikro finans kurumları anketinin bulgularını sunar. Saha çalışması ve toplantıları Cenevre Uluslararası Akademik Ağı (the Geneva International Academic network, GIAN), Avrupa Komisyonu (AIDCO), Ford Vakfı ve ILO’nun cömert finansal desteği olmadan mümkün olamazdı.

Bu ortak çabamızdaki bu kurumları temsil eden kişiler; hem partner kurumların liderleri olan Flavio Comim, Daniel Fino, Yves Flückiger, Renata Serra ve Jean Michel Servet hem de başışçıların temsilcileri olan Frank de Giovanni, Randall Harbour, Koen de Lange ve Georg Matzner takdiri hak ediyorlar.

2003’ten bu kitabın planlanmasına kadar pek çok konferans ve çalıştay yapılarak; soru bazlı anketler hazırlandı ve analiz için ortak bir çerçeve üzerinde anlaşmaya varıldı. Bu çalışma; mikro finans uygulayıcılarını, akademisyenleri ve başışçı temsilcilerini bir araya getirdi. Bunun başarıya ulaşmasında Fabrizio Botti, Milaso Cherel-Robson, Florent Song-Naba, Isabelle Hillenkamp, Laura Leoncini, Jean Claude Luvini ve Almoustapha Moumouni çok faydalı oldular.

Çoğunlukla doktora derecesine hazırlanan öğrencilerden oluşan, bu anketleri yapanlar da özellikle teşekkürü hak ediyorlar.

Mikro finans kurumlarından sürekli veri ve anket yapılması istendi. Görüşülen MFK’lerin yöneticileri ve personeli mülakatı uygulayacak kişileri kabul ettiler ve yoksul müşteri kapsamlarını ve finansal performanslarına ilişkin tüm meseleleri –hatta en hassas olanları bile- açıkça anlattılar. Onlar da özel bir teşekkür ve takdiri hak ediyorlar.

Ayrıca projenin başlangıç aşamasında Diana Barrowclough ve Yannis Berthouzoz’a anket dizaynına yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür etmek istiyorum.

Thorsten Beck, Frank de Giovanni, Yousra Hamed ve Jonathan Morduch’ın tavsiyeleri ve moral desteğine müteşekkirimiz.

Son ama çok önemli olarak pek çok darboğazdan geçmemize yardımcı olan asistanım Nalina Ganapathi'ye özel bir teşekkür borçluyum.

BERND BALKENHOL
Sosyal Finans Programı
Uluslararası İşgücü Ofisi

Önsöz

Finansın küreselleşmesi köyler, şehir içi bölgeler ve çalışan sınıf düzeylerinde finansa daha fazla erişime dönüşmeyi başaramadı. Düşük gelirli ülkelerdeki aktif nüfusun yüzde 70 ile 80'i arasında ve yüksek gelirli ülkelerdeki nüfusun daha küçük bir yüzdesi önemli finansal işlemlerden dışlanmış durumdadır. Bu bir çelişkidir: Daha iyi bir yaşam sürmek için hane halkı ekonomisini dengelemek için kredilere, tasarruflara, sigorta ve ödeme hizmetlerine ihtiyacı olanlar kesin olarak ücretliler, emekliler, sosyal yardım alanlar ve çalışan yoksullardır.

Mikro finansın çekiciliği piyasaya uygun bir tarzsa bu ihtiyaçlara cevap vermeye çalışmasıdır; diğer bir deyişle mikro finans kurumları hizmetlerini reel maliyetlerde fiyatlandırır ve –birkaç yıl sonra- bağışçı ve hükümet sübvansiyonlarından tamamen bağımsız hale gelirler. Bu iddialı amaç, bir dizi yazılı olarak desteklenmiş örnekte aslında karşılanmıştır. Ancak tamamının –muhtemelen kurumların büyük çoğunluğu- kendilerini finanse etmeye olanak tanıyacak faaliyet ölçeğine ulaşamadıklarına dair artan sayıda kanıt vardır. Mikro finansın ürettiği kamu malları, yani ilave veya istikrarlı gelirler, sosyal entegrasyon, ötekileştirilen gurupların güçlenmesi, istihdam ve sosyal korunma mikro finans kurumlarının desteklenmesine yönelik politikalar için bir argüman oluşturur.

Bu kitabın mikro finasta devletin ve kamu politikasına rolüne ilişkin tartışmaya olan katkısı, finansal olarak kendine yeterli, övgüye değer mikro finans kurumları –ve henüz bu aşamaya gelemeyenler- için kriterleri tanımlamasıdır. Burada geliştirilen anahtar kavram, etkinliktir. Bu kitaptaki yazılar etkinliğin tam finansal sürdürülebilirlik için gerekli fakat yetersiz bir koşul olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kamu politikasına gereklidir.

Finans piyasasının istihdam, sosyal korunma ve sosyal finasta oynadığı anahtar rol nedeniyle Kasım 2005'te ILO sosyal finans konusunda bir strateji kabul etti. ILO'nun temel müdahale alanlarından biri, politika meseleleri hakkındaki eylem araştırmasıdır: Bu kitap, ILO'nun Dünya Bankası, akademik camia ve diğer ortak organlar ve Yoksullara Yardım Danışma Grubu (CGAP) gibi ağlar ile gelecekte üzerinde çalışmak istediği konu ve yöntemleri tanımlar.

JOSÉ MANUEL SALAZAR-XIRINACHS

Yetkili Müdür

İstihdam Sektörü

Uluslararası İşgücü Örgütü

Yazarlar Hakkında

Bernd Balkenhol ILO Sosyal Finans Programının başkanlığını yürütmektedir. Afrika'daki merkez bankalarına mikro finans kurumları ve küçük mikro girişimlerin finansmanını desteklemeye yönelik politikalar hakkında danışmanlar olarak görev yapmıştır. Freiburg Üniversitesinde doktoraasını, Fletcher Hukuk ve Diplomasi Okulundan (Medford, MA) yüksek lisansını yapmıştır. Cenevre Kalkınma Çalışmaları Enstitüsü (IUED) ve Cenevre Üniversitesinde düzenli olarak ders vermektedir. Yayınları; gayri resmi finans, tamamlayıcı ve mülkiyet hakları, tasarruflar ve kredi kooperatifleri, küçük girişim finansı, hibeler ve bunlarla ilgili konular hakkındadır.

Thorsten Beck Dünya Bankası Kalkınma Araştırmaları Grubu, Finans ve Özel Sektör Kalkınması takımında çalışan üst düzey bir ekonomisttir. Finansal sektöre ilişkin konularda sayısız akademik makale yayınlamıştır ve *Making Finance Work for Africa* adlı önemli raporun ve henüz yayınlanmamış olan *Policy Research Report on Access to Finance: Measurement, Impact and Policy* daldı raporun yazarlarından biridir. Hem eylemsel hem de araştırma çalışmalarındaki ülke deneyimleri Bangladeş, Bolivya, Brezilya, Çin, Meksika, Rusya ve Sahraaltı Afrika'sındaki çeşitli ülkeleri içermektedir. Virginia Üniversitesinde doktoraasını, Almanya'daki Tübingen Üniversitesinde yüksek lisansını yapmıştır.

Fabrizio Botti Roma LUISS Üniversitesinde araştırma görevlisidir. Roma LUISS Üniversitesinde İktisadi Kalkınma Tarihi ve Teorisi üzerine doktoraasını kısa bir süre önce bitirmiştir. İtalya BM Uluslararası Mikro Kredi Yılı için Akdeniz Ülkelerinde Kadınlar ve Mikrofinans hakkında bir araştırma projesine katılmıştır ve bu araştırmanın temel sonuçları *Society for International Development* (SID) Dergisinde 2006 yılında yayınlanmıştır.

Milasoia ChereRobson yoksulluk, gıda güvenliği ve mikro finans konuları üzerinde çalışan bir ekonomisttir. En son Cenevre'deki Uluslararası Garranti Fonu'nda Müdür Yardımcısı olarak çalışmıştır. Fransa, Université de la Reunion'da lisansını, Birleşik Krallık, Sussex Üniversitesi, Uluslararası İktisat bölümünde yüksek lisansını yapmıştır ve şu anda Sussex Üniversitesinde Kalkınma Çalışmaları Enstitüsünde doktoraasına devam etmektedir. Araştırma alanları gıda güvencesizliğine karşı korunmasızlık konusuna odaklanmıştır ve Madagaskar'daki mekansal faktörler, politika süreçleri ve hane halkı baş etme stratejilerini incelemektedir.

Flavio Comim kalkınma ekonomistidir. Cambridge Üniversitesi St. Edmund Koleji'nde akademisyendir. İlgi alanları ve yayınları insani kalkınma göstergeleri, yeterlilik yaklaşımı, yoksulluk ölçümü, mikro finans, sosyal sermaye, yoksulluk ve çevre ilişkisi ve sürdürülebilir tüketim konularını içermektedir.

Amadou Diop Orleans Üniversitesi, Ekonomi ve Finans bölümünde ve Cenevre IUED, Kalkınma Çalışmaları bölümünde yüksek lisans yapmıştır ve şu anda IUED'de doktorasını yapmaktadır. Araştırma alanları Moritanya özelinde Batı Afrika'daki mikro finans ve yoksulluğu azaltma konularını içermektedir. Ayrıca IUED master programında eşitsizlik, dışlanma ve insani kalkınma arasındaki bağları inceleyen "sosyal kalkınma sorunları" üzerinde bir seminerini de içeren dersler vermektedir.

Yves Flücker 1992'den beri Cenevre Üniversitesinde Ekonomi Profesörü olarak görev yapmaktadır ve 2003'ten beri İsviçre Rekabet Komisyonu'nun Başkan Yardımcısıdır. Cenevre Üniversitesinde işgücü ekonomisi, endüstriyel organizasyon ve kamu maliyesi dersleri vermektedir. Pek çok kitabı ve *The International Trade Journal*, *The Oxford Bulletin of Economic and Statistics*, *Swiss Journal of Economics and Statistics* and *Economie Appliquée* dahil uluslar arası dergilerde yayınlanan sayısız makalesi vardır.

Yousra Hamed ILO Sosyal Finans Programında araştırmacı ve mikro finans uzmanıdır. Université Paris XII'de ekonomi alanında yüksek lisans ve doktorasını ve finansal yönetim alanında lisansını tamamlamıştır. Araştırma alanları ve yayınları Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki gayri resmi ekonomi, mikro girişimlerin ve mikro finansın finansmanı ve gelişimiyle ilgilidir. ILO'ya katılmadan önce La Maine ve Reims Üniversitelerinde (Fransa) ekonomi ve finans dersleri vermiştir. Sivil toplum örgütleri (PlaNey, Finance, MMM) ve bir danışmanlık firmasında danışman olarak çalışmıştır.

Isabelle Hillenkamp Latin Amerika'daki alternatif ekonomik uygulamaları soysa ekonomik bir perspektiften incelemektedir. Son beş yıldır Bolivya ve Meksika'daki saha çalışmalarında 16 ay geçirmiştir. Bu kitaptaki analize verdiği katkı GIAN projesi çerçevesinde Meksika'daki kentsel ve kırsal alanlardaki iki mikro finans kurumunun iyi aylık bir incelemesine dayanmaktadır. Şu anda Bolivya'nın El Alto kasabesindeki sosyal ve dayanışma temelli ekonomisi üzerinde yüksek lisans tezini hazırlamaktadır ve Cenevre'deki Kalkınma Çalışmaları Enstitüsünde kalkınma ekonomisi bölümünde asistanlık görevini sürdürmektedir.

Giovanni Ferro Luzzi Cenevre Üniversitesi, Politik Ekonomi bölümünde yardımcı doçenttir. Ayrıca ILO ve OECD'ye danışmanlık yapmaktadır.

Araştırma alanları uygulamalı işgücü ekonomisi, gelir dağılımı ve ayrımcılıktır.

Saâd Filali Mknassi Rabat (Fas) Muhammed V Üniversitesi'nde araştırma görevlisidir ve mikro finans ve kurumsal sosyal sorumluluk konularında danışmanlık yapmaktadır. 2002'den beri ILO ve Dünya Bankası ile birlikte pek çok proje yapmıştır. Ayrıca Şeffaflık Derneği'nin Fas'taki kolu dahil birçok sivil toplum örgütüne üyedir.

Vito Sciaraffia Merino Şili Üniversitesi'nde inşaat mühendisliği ve tıp bölümlerini üstünlük derecesiyle aynı anda tamamlamıştır. 1992'de Illinois Üniversitesi'nde yüksek lisansını yapmıştır. Dr. Sciaraffia Şili Üniversitesi Sağlık Yönetimi Enstitüsünün Müdürüdür ve çeşitli çokuluslu şirketler ve örgütlerin yanı sıra Şili Hükümetine danışmanlık yapmaktadır. Çeşitli uluslararası konferanslara ve seminerlere katılmıştır ve ekonomi, tıp, uluslararası ticaret ve sağlık yönetimi konularında çok sayıda makale ve çalışma yayınlamıştır.

Jonathan Morduch New York Üniversitesi Wagner Yüksekokulunda Kamu Politikası ve Ekonomisi Profesörüdür. Araştırmaları; finansal erişim, küresel yoksulluk ve uluslararası kalkınma konularına odaklanmaktadır. Morduch Birleşmiş Milletler Yoksulluk İstatistikleri İdari Komitesi başkanıdır ve BM Kapsamlı Finans Sektörleri Danışmanlar Grubunun üyesidir. *The Economics of Microfinance* adlı kitabın yazarlarından biridir. Harvard Üniversitesi, Ekonomi Fakültesinde ders vermiştir ve Stanford, Princeton ve Tokyo Üniversitesi'nde üyelik ve ziyaretçi pozisyonları almıştır. Doktorasını ekonomi alanında Harvard'da ve lisansını Brown Üniversitesi'nde tamamlamıştır.

Justyna Pytkowska Orta ve Doğu Avrupa ve Yeni Bağımsız Ülkeler Mikro Finans Merkezi (MFC)'nde araştırmacıdır. CEE/NIS bölgesinde yürütülen çeşitli piyasa araştırmalarında görev almıştır, bunların arasında mikro finansın arz kısmının yıllık olarak haritalandırılması da yer almaktadır. CGAP'ın 2002 tarihli *The State of Microfinance in Central and Eastern Europe and the New Independent States* adlı yayının ve yıllık güncellemelerinin yazarlarından birisidir. Düşük gelirli kesimler arasındaki mikro finans hizmetleri üzerine talep çalışmalarını da yürütmektedir ve Ukrayna'daki tarım işletmeleri için teknik destek ve eğitim sağlayan Land O'Lakes'in yürüttüğü kalkınma projelerinin koordinasyonunda çalışmıştır ve Polonya'daki tahıl depoları receipts uygulanmasına yönelik bir ACDI/VOCA projesine yardımcı olmuştur.

Renata Serra Florida Üniversitesi, Afrika Çalışmaları Merkezinde öğretim üyesidir. Daha önce Cambridge Üniversitesi, Wolfson Koleji, Ekonomi Çalışmalarında öğretim görevlisi ve yöneticiydi ve bu sırada Mikrofinan-

ce and Public Action adlı GIAN/RUIG projesinde çalışmaya başladı. Doktorasını Cambridge Üniversitesinden almıştır ve bir dizi Afrika ülkesinde araştırma ve danışmanlık çalışmaları yürütmüştür.

Jean-Michel Servet 1990 yılından beri tam zamanlı öğretim elemanıdır ve 2003 yılından beri Cenevre IUED’de Profesördür. Araştırması mikro finans, dayanışma temelli ekonomi, kalkınma ve iktisadi düşünceler tarihi ile ilgilenmektedir. 2002’de Fransız Pondicherry Enstitüsünde (Hindistan) mikro finans araştırma programını kurmuştur. Pek çok kitabın (*Banquiers aux pieds nus*, Odile Jacob, 2006; *Exclusion et liens financiers*, Economica, 2003) yanı sıra *Tiers Monde*, *Savings and Development*, *Revue économique*, *Techniques financières de développement* ve diğer dergilerde mikro finans üzerine sayısız makale yayınlamıştır. Ayrıca *Oeuvres économiques complètes of Auguste and Léon Walras* (Economica)’ın editörlerinden biridir.

Anton Simanowitz 1997’den beri mikro finans alanında yönetici, eğitmen ve araştırmacı olarak çalışmaktadır. Şu anda Sussex Üniversitesi, Kalkınma Çalışmaları Enstitüsüne bağlı Imp-Act Konsorsiyumunun yöneticisidir. Imp-Act, uygulama ve kamu politikası için uygulama dersleri vererek mikro finasta sosyal performans yönetimini destekleyen ve teşvik eden uluslararası bir konsorsiyumdur. Birleşik Krallık’a taşınmadan önce Güney Afrika’da ki yoksulluk odaklı bir MFK olan Küçük Girişimler Vakfı (Small Enterprise Foundation)’nın başkanlığını yürütmüştür.

Anatoli Vassiliev Ekonometri alanındaki yüksek lisansını Belçika’daki Catholique de Louvain Üniversitesinde yapmıştır ve İsviçre’deki Cenevre Üniversitesinde Ekonomi doktorasını tamamlamıştır. Çalışması işgücü ve çevresel ekonomi, etkinlik değerlendirmesi ve klinik araştırmalar alanlarındaki uygulamalı istatistiklere odaklanmaktadır. Araştırması, İsviçre’deki *Journal of Economics and Statistics*, *Socio-Economic Planning Sciences*, *Fertility and*

Sterility, and *Swiss Journal of Sociology*’de yayınlanmıştır. Anatoli Vassiliev 2005’ten beri Zürih’teki UBS’de sayısal kredi riski analisti olarak görev yapmaktadır.

Sylvain Weber Cenevre Üniversitesi, Politik Ekonomi Bölümünde öğretim asistanı görevini yürütmektedir. İşsizlik, yoksulluk ve mikro finans dahil çok çeşitli konularda çalışmış ve yayınlar yapmıştır. Şu anda Batı İsviçre Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Cenevre İşletme Okulunda çalışmakla birlikte beşeri sermaye amortismanı üzerine doktora tezini hazırlamaktadır.

Kısım I

Giriş

1

Mikro Finansta Etkinlik ve Sürdürülebilirlik

Bernd Balkenhol
International Labour Office

1.1 Amaç ve Başarılar

Finansal hizmetlerin sürdürülebilirlik temelinde yoksullara aktarılması olan mikro finans, diğer pek çok gelişme stratejisinden daha yüksek beklenti oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletlerin 2010 yılında kabul ettiği Milenyum Kalkınma Hedeflerinin pek çoğuna erişmeye –az veya çok doğrudan- yardımcı olması beklenmektedir. Mikro finans eğitim, sağlık hizmetleri, su ve sosyal hizmetlere erişimi geliştirilebilir. İlâveten finans sektörünün sınırlarını genişleterek ve ticari kuruluşların (henüz) adım atmaya cesaret edemediği alanlarda öncü olarak (von Pischke, 1991) piyasayı genişletilebilir ve derinleştirilebilir. Bu tür olumlu dışsallıklar diğer yoksulluğu azaltıcı stratejilerle nadiren ilişkilidir. Hepsinden öte mikro finans kurumlarının –nihai olarak– kendi masraflarını karşılama becerisine sahip olmaları beklenir. Başlangıç desteğinden yalnızca birkaç yıl sonra ilke olarak tamamen kendi kendilerini finanse edebilir hale gelmelidirler.¹ Buradaki soru şudur: Bu gerçekten oluyor mu?

Geçtiğimiz 20 yılda mikro finans kurumlarının (MFK)² çarpıcı biçimde yayıldığı doğrudur: 2005 yılı sonunda 113 milyon yoksul aileye³ hizmet veren, küçük miktarlı teminatlarla en az 40 milyon dolar toplayan ve küçük krediler şeklinde 50 milyon dolar dağıtan, dünya çapında 3000 MFK'nin faaliyet gösterdiği açıklanmıştır. Beş yıl içerisinde (1999'dan 2003'e kadar) örneğin Batı Afrika'daki MFK'ler bankaların ulaşabildiği yüzde 8'lik oranla kıyaslandıklarında aktif nüfusun yüzde 25'ine hizmet sunarak müşteri kapsamı bakımından alıcı ülkelerdeki bankaların çok önüne geçmişlerdir (PASMEC, 2005).

Mikro finans yalnızca vaat değildir; olumlu etkilerinin olduğuna dair kanıtlar mevcuttur. MFK'lerin yoksullara ulaşip gelir getirici fırsatlardan yararlanmak ve bunların kırılganlıklarını azaltmak için riskle daha iyi bir şekilde baş etmelerini sağladığı konusunda bazı şüpheler olabilir (Paxton, 2002). Bu etki pek çoklarının beklediğinden daha az çarpıcı olmakla be-

raher milyonlarca yoksul, mikro finans olmasaydı daha kötü bir durumda olurdu. Alternatif gelişme stratejileriyle kıyaslandığında, mikro finans kesinlikle kötü bir iş çıkarmadı. Mümkün olduğunca çok yoksula ulaştıkça mikro finansın, dağıttığı gelirler üzerindeki somut etkileri ilgi odağı haline geldi. Fakat bu, hikayenin tamamı değildir.

Mikro finansın amacı aynı zamanda tamamen kendine yeten, yani herhangi bir mali yardım almadan ayakta kalabilen kurumlar yoluyla yoksulluk üzerinde olumlu bir etki yaratmaktır. Sonsuz ve büyük kaynak transferleriyle ilişkilendirilmeye meyilli olan yoksulluk karşıtı stratejiler için bu alışılmadık bir durumdur. Mikro finans ise farklıdır: piyasa ilkeleleriyle faaliyet gösteren yoksulların ihtiyaçlarını karşılayabilmeyi hedefler. Tabii ki bir mikro finans projesinin başlarında hatta kurum piyasada bir olgunluğa erişene kadarki geçiş dönemi boyunca bir miktar kamu parasına ihtiyaç duyacağı genellikle itiraf edilir fakat zamanla bu mali desteğin aşamalı olarak ortadan kalkması gerektiği yönünde mikro finans çevrelerinde geniş bir fikir birliği mevcuttur. Bu nedenle yoksulluğu aşmak ve finansal sürdürülebilirlik mikro finansı refah projeleri ve ticari bankacılık arasında bir yere oturarak mikro finansın özünü oluşturan iki hedeftir.

“Tam finansal sürdürülebilirlik” veya “finansal kendine yeterlilik” ayarlanmış işletme gelirlerinin ayarlanmış işletme masraflarına (finansal, yönetsel, fonlar) oranıdır ve bu ayarlamalar; mali destekten yoksun olduğunda ve sermayesini ticari oranlara yükseltmesi gerektiğinde kurumun, masraflarını karşılayıp karşılayamayacağını gösterir. Bu ayarlamalar, pek çok MFK yöneticisinin yapmak için zaman bulamayacağı bazı karmaşık hesaplamaların yapılmasını gerektirir veya yöneticiler, en iyi MFK’lerin bir özelliği olan tam finansal kendine yeterliliğe ulaşmadaki başarısızlığı ortaya çıkarma konusunda gönülsüz olabilirler. İster kapasite yetersizliği ister gönülsüzlük nedeniyle olsun çok az MFK denetlenmiş ve doğrulanmış rakamları rapor ederler.

MFK’lerin raporlarına kılavuzluk eden bir veritabanı ve tutarlı bir yöntemle dünya çapındaki mikro finans kurumlarının finansal performansını gösteren tek bilgi kaynağı olan *MBB* (Mikro Bankacılık Bülteni – MicroBanking Bulletin) Nisan 2006 sayısında rapor veren 302 MFK’nin üçte ikisinin (209) aslında finansal olarak kendine yeterli olduğunu göstermiştir. Mikro finansın amacının gerçekleştirilebileceği, yani yoksulların ihtiyaçlarının karşılanabileceği ve bu piyasa sektöründeki finansal faaliyetlerinin görece yüksek maliyetlerini karşılamaya yetecek kadar kâr elde edilebileceği düşünülebilir. Toplam 302 MFK örneğiyle kıyaslandıklarında bu finansal olarak kendine yeterli MFK’ler daha uzun süredir faaliyet göstermektedirler (8 yıl ve üzeri), müşteri ve kredi portföyü bakımından daha büyüktürler ve bireysel kredi tekniklerini kullanırlar (Tablo 1.1).⁴

Özellikle *MBB*'ye rapor veren tüm MFK'lerin, hatta ayarlanmamış faaliyet gelirleriyle masraflarını karşılayabilenlerin bile 2001'den 2004'e kadar finansal performanslarının gelişme gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda 302 MFK'den 209'unun gönüllü olarak raporlama yapması o kadar da kötü bir sonuç değil. Yine de birkaç yüz başarı hikayesi *MBB*'ye rapor vermeyen binlercesinin olmasını telafi edemez ve bunların mali desteğe bağımlılıklarını aşamalı olarak ortadan kaldırma konusunda başarılı olup olmadıkları bilinmemektedir.

Tablo 1.1 Bir mikro finans kurumları örneklemini için seçilmiş göstergeler, Temmuz 2003 (aksi belirtilmedikçe yüzde), tüm MFK'lerin finansal olarak kendine yeten MFK'ler ile karşılaştırılması

	Tüm Finansal olarak	MFK'ler kendine yeten MFK'ler
Kurumsal özellikler		
Yaş (yıl)	8	10
Ortalama aktifler (milyon ABD \$)	7.9	14.5*
Kurumlar (sayı)	124	66
Ofisler (sayı)	19	17
Finansal yapı		
Sermaye/aktif oranı	42.7	40.4
Ticari finansmanın pasifleri oranı ¹	44.1	76.0*
Toplam aktif mevduat	12.3	16.4
Brüt kredi portföyü / toplam aktifler	70.9	73.1
Sosyal yardım göstergeleri		
Aktif borçlular (sayı)	15,553	22,841
Kadın borçluların yüzdesi	62.9	61.9
Borçlu başına ortalama kredi dengesi (ABD \$)	532	621
Borçlu başına ortalama kredi dengesi / Kişi başı GSMH	54.3	66.4
Gönüllü tasarruf sahipleri (sayı)	3,345	6,019
Tasarruf sahibi başına ortalama tasarruf (ABD \$)	269	258
Finansal göstergeler		
Aktiflerin getirisi	0.1	5.7*
Özsermaye getirisi	2.3	14.6
Kar marjı ²	0.3	19.4
İşletme masrafları / Kredi portföyü	29.4	22.2
Tahsili gecikmiş kredilerin (30 gün vadeli) brüt kredilere oranı	2.8	2.5
Tahsili gecikmiş kredilerin (90 gün vadeli) brüt kredilere oranı	1.5	1.5

Notlar: MFK örneklemini Mikro Bankacılık Bülteni'nden alınmıştır. Dünya çapındaki MFK'lerin gönüllü katılımları ile elde edilmiştir ve bu nedenle kendi kendini seçme tarafılığına karşı açıktır. Katılan MFK'ler karşılaştırılmıştır ve bilgiler yatırımcılar, bağışçılar ve diğer hizmet sağlayıcılar tarafından kullanılmış olabilir. Daha detaylı bir açıklama <http://mixmbb.org> adresinden bulunabilir.

¹ "Piyasa" fiyatlarındaki tüm pasifler ortalama brüt kredinin yüzdesi biçimindedir.

² Net işletme gelirleri/finansal kazançlar

* Finansal olarak sürdürülebilirliğin değeri toplam örneklemeden yüzde 1 anlamlılık düzeyinde farklılaşır.

Kaynak: *MBB*, 2003.

MBB, *MIX* (Microfinance Information Exchange, *INC*)’in ana yayınlarından biridir. *MBB*’nin oldukça sıkı raporlama koşullarının yanı sıra eşiği daha alt bir seviyede tutan diğer *MIX* veri servisleri de vardır. “*MIX Market*” özellikle rapor veren tüm mikro finans kurumlarını; veri kalitesi ve açıklığına göre 5 elmaslı bir sistem yoluyla sıralayarak listeler. Finansal kendine yeterliliğin ayarlanmamış verileri şöyledir: *MIX Market* “yönetmel kendine yeterliliği” (*OSS*) açıklar. Yüzde yüzü aşan *OSS* değerleri sermaye ve personel masraflarının mali desteğe tabi olup olmamasına bakılmaksızın işletme gelirlerinin işletme masraflarını karşıladığını ve geçtiğini işaret eder. Burada ayrıcalıklı oranlarda büyük ve uzun dönemli kredi limitiyle mali destek verilen kurumlarla bir defaya mahsus ofis mobilyası ve bilgisayar başlığı alan diğer *MFK*’ler arasında bir ayrım yoktur. İşletmel kendine yeterlilik bir *MFK*’den beklenebilecek en düşük performansdır: Eğer bir *MFK* dış destekle bile masraflarını karşılayamaz ve zamanla başa baş noktaya yaklaşımda başarısız olursa, o zaman bir problem var demektir.

Bu, *MIX Market*’a Aralık 2006 itibariyle rapor veren 640 *MFK*’nin 259’una uygulanabilir ve yönetsel kendine yeterliliği yüzde 100’ün üzerinde olan 381 kurum bile mali destek olmadan ayakta duramayabilir: örneğin yüzde 140’lık bir *OSS* değeri kurumun tatminkâr bir marj oluşturmayı başardığı anlamına gelir fakat bunun büyük ölçüde veya çok azının yüksek oranda sübvansede edilmiş yeniden finansman kolaylıkları yoluyla yapıldığı belirlenemez.

MIX Market’a rapor verenlerin sayısı *MBB*’ye rapor verenlerden üç kat fazladır bu nedenle de bir anlamda daha temsilidir, fakat hiçbir veri tabanına rapor vermeyen binlerce *MFK* buzdağının görünen yüzüdür ve Mikro Kredi Zirvesinin (*Microcredit Summit*) raporlarına bakmak bile dünya çapındaki tüm mikro finans kurumları alemini görebilmeyi sağlayabilir.

Güvenilir bilgi eksikliği bağışçıları ve hükümetleri zor durumda bırakmaktadır. Sürekli finansal destek bağımlılığının boyutu bilinmezken başlamasına yardımcı oldukları ve sonunda kendini finanse eden bir duruma gelmesi gereken bir yoksulluk karşıtı stratejiden nasıl çekilebilirler? Yalnızca veri eksikliği değil, “yönetmel yeterlilik” performans göstergesi de kendi başına kafa karıştırıcıdır çünkü *MFK*’nin kendi kredi işlemleriyle kazandığını ve finansal destek olarak aldıklarını bir araya toplar.

1995’te bağış yapanlar, tüm *MFK*’lerin 7 ila 10 yıl sonra kendilerini finanse edebilir hale gelmeleri gerektiği konusunda doğrudan bir fikir birliğine vardılar.⁵ Aslında bir kısmı bunu başardı (fakat bu bağışçılarının bazılarının mali destek vermeye devam etmesini durdurmadı). Bazıları ise başaramadı ve bunların sayısı başarıya ulaşanlarınkinden çok daha fazla. Yedi ila on yıllık geçiş süresi artık bitti, bu nedenle bağışçılar ve hükümet-

ler kendilerine bundan ne tür sonuçlar çıkarmaları gerektiğini sormaya başladılar:

- Sübvansiyonlara bağımlı olan MFK'ler yalnızca tam finansal sürdürülebilirliğe ulaşmak konusunda yavaş mı kaldılar ya da bu hedefe ulaşabilecek yapısal yeterliliğe mi sahip değildiler?
- Finansal olarak kendine yeten MFK'lerin daha fazla aktifi, müşterisi ve personeli var; daha fazla kredi limiti kullanıyorlar ve teminat alıyorlar. Başarılı olan MFK'ler daha az başarılı olan MFK'lerden daha büyük görünmektedirler. Finansal olarak kendine yeterli hale gelmeyi başaramamak ölçek ekonomilerinin olmamasına bağlanabilir mi?
- Eğer MFK'nin yoksulluğu aşmayı ve finansal performans, sosyal ve finansal amaçları birleştirip birleştiremeyeceği ya da bunu nasıl yapacağını ölçek belirliyorsa neden bazı MFK'ler daha hızlı büyüyor? Bu, MFK'nin yerel ortamından mı kötü yönetiminden mi kaynaklanıyor?

Yedi ila on yıl kuralının gerçekçi olmaması da olası ve finansal yetersizlik bağlamında belirgin biçimde başarısız olanların oranının yüksek olmasını da bir ölçüde açıklayabilirdi. Zaman kısıtı örneğin Asya gibi belirli piyasa özellikleri olan bölgelerdeki MFK'ler için mantıklı olabilir ama tüm dünya için olamaz. Yedi ila on yıl sonra finansal kendine yeterlilik kuralı bazı MFK'lerin yöneticilerinin ulaşmaya çalıştıkları hedeflere aslında zarar verecek kararlar almalarına neden olmuş da olabilir (görevleri ve kredi portföylerinin kalitesine rağmen kredi portföyünün büyümesini aşırı derecede zorlamak gibi).

Finansal olarak kendine yeterli hale gelememe kötü yönetimden ziyade bağlamsal faktörler ve düşük müşteri yoğunluğu olan bir piyasa ve kısıtlı borç emme kapasitesinden kaynaklanıyorsa bir MFK'nin finansal performansı, bağlamından ayrıştırılarak yorumlanamaz. Tüm MFK'ler yoksulluğu aşmak ve finansal kendine yeterlilik çifte amacını güderken bu iki amacı farklı şekillerde birleştirirler. Bu, örneğin belirgin biçimde “başarısız olanlar”ın yüzde 90'ının başarılı olanların yüzde 10'unun standartlarıyla ölçülemeyecekleri, yalnızca kendi *finansal* performanslarına göre değerlendirilebilecekleri anlamına gelir.

Farklılaştırmaya yönelik bir sonraki adımda MikroBanking Bulletin (Mikro Bankacılık Bülteni)'in denk grup ve karşılaştırma yöntemi MFK'leri bölge, kredi portföyü büyüklüğü, kurum türü (üyelik bazlı mı değil mi?) ve hedef piyasasına göre sınıflandırır. Bu, tüm MFK evrenindeki bölgesel ve diğer varyasyonlara ayarlanabilir. Kuramsal olarak denk gruplar yoluyla farklılaştırma ve anlamlı, ilgili karşılaştırmalar düzeni sonsuz şekilde sürdürülebilir çünkü hiçbir iki MFK gerçekten birbirine benzemez: Dağıtım yöntemi, kurumsal olgunluk, erişilebilirlik, rekabet edebilirlik bakımından aynı ülke içerisinde olsalar dahi ayrılırlar.